

سیزدهمین نشست سالانه
دفتر انتشارات کمک آموزشی

نشست تنکابن امسال در روزهای دوم و سوم خردادماه ۱۳۸۹، به منظور بررسی‌های مورد نیاز و هم‌اندیشی سردبیران، مدیران داخلی و برخی از مسئولان «دفتر انتشارات کمک آموزشی» برگزار شد، سرفصلی جدید در بررسی‌های علمی مجلات رشد باز کرد. مزایای این دوره در چند مورد بود: نخست آن که برنامه‌ها به صورت دقیق و حساب شده طراحی و به اجرا درآمدند و حداکثر بهره‌دهی را داشتند. دوم آن که در این نشست، حضور سردبیران و مدیران داخلی مجلات تخصصی- و به قول دست‌اندرکاران، مجلات اختصاصی رشد- شاید برای نخستین بار بسیار چشم‌گیر بود؛ به گونه‌ای که تقریباً همه آمده بودند. سوم آن که موضوعات انتخاب شده دقیقاً برای تحول‌نگرشی و روشی در ابعاد متفاوت تولید مجلات انتخاب شده بودند. این نشان از آن داشت که برنامه‌ریزی‌ها حساب شده‌تر و به مراتب پویاتر از گذشته بودند.

دو کمیته‌ی تخصصی محتوایی و فنی تشکیل شد که در آن‌ها، داوطلبان طبق سرفصل‌های تعیین شده، مطالب خود را ارائه دادند. گپ‌وگفت‌های بسیاری داشتیم، اما منظور از تشکیل کمیته را در این میان گم‌شده دیدیم. نشست به یک مجموعه سخن‌رانی تبدیل شده بود. اغلب بحث‌ها هم یکطرفه بود و مجال برای اظهار نظر و تصحیح دیدگاه‌ها و روش‌ها نبود. از یک جهت هم نباید بی‌انصافی کرد، مروری شد بر آن چه که طی یک سال آتی باید مدنظر قرار گیرد. آن چه که جالب توجه بود، سخنان سردبیران و مدیران مجلات تخصصی رشد بود. اغلب آنان با نگاه روشمند خود به ارائه‌ی مطالب

بایک نگاه تازه

پرداختند. حاصل این نشست را شاید بتوان در دو مورد خلاصه کرد: نگاهت منشور مجلات رشد در دوره‌ی تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹، و سخنان دکتر محمدیان، معاون وزیر و رییس محترم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش (دفتر انتشارات کمک‌آموزشی وابسته به این معاونت است). در گپ‌هایی که در میان برنامه زده شد، رضایتمندی نسبی شرکت‌کنندگان مشهود بود. گاهی موافقت و گاه مخالفت‌های علمی دیده می‌شد که ارزشمند به نظر می‌رسید و فرصتی برای تعمق و تأمل در عملکرد این دفتر تلقی می‌شد.

منشور مجلات رشد دارای چهل بند و حاصل جمع‌بندی مدیر کل محترم دفتر، جناب آقای محمد ناصری است. در این منشور بر مواردی به شرح زیر تأکید شده است:

مخاطبان و مسائل آن‌ها

۱. توجه به نیازها، علاقه‌ها و توانایی‌های ذهنی و روانی مخاطبان از مهم‌ترین موارد است. این نکته را باید در نظر داشت که سطح دانش و معلومات مخاطبان یکسان نیست.
۲. توجه به انسجام منطقی در محتوای مجلات، تنوع ذائقه‌ی مخاطبان و شرایط متحول پیرامونی آنان، رعایت شود.
۳. نیازهای واقعی مخاطبان از نظر جنبه‌های جامعه‌شناختی، روان‌شناختی و زیبایی‌شناسی، باید محور برنامه‌ریزی سالانه‌ی مجلات باشد.
۴. از تجربه‌های زیسته‌ی مخاطبان، به صورت جدی استفاده شود.

۵. از فرصت گفت‌وگو با مخاطبان در سفرهای استانی و محتوای نامه‌های آنان به دفتر مجلات، در تدوین مطالب تا حد امکان بهره‌گیری کنیم.
۶. خلأهای آموزشی و مهارتی مخاطبان را بشناسیم تا در این راستا، زمینه‌های علاقه‌مندی و گرایش آنان را به مجلات رشد فراهم آوریم.

محتوا

۱. سه ضلع بنیادین و طلایی در تولید مجلات رشد عبارت‌اند از: چه می‌خواهیم بگوییم؟ (محتوا)، به که می‌خواهیم بگوییم؟ (مخاطب) و چگونه می‌خواهیم بگوییم؟ (رسانه)
۲. تحول قلبی و روحی انسان، منشأ تحولات تکاملی در هستی است.
۳. درک فلسفه‌ی تعلیم و تربیت، اهداف و راهبردهای آموزش و پرورش و برنامه‌ی درسی ملی، ضروری است.
۴. در تار و پود محتوای مجلات، توجه به رویکرد تمدن ایرانی-اسلامی و دستاوردهای انقلاب اسلامی قابل مشاهده باشد.
۵. توجه به مناسبت‌های ملی، مذهبی و جهانی، به تناسب ساختار محتوایی مجلات و نیازهای مخاطبان، از اولویت‌های نخست تدوین مطالب است.

امور هنری

۱. به قواعد شیوه‌نامه و ویرایش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وفادار باشیم و در ویرایش علمی مقالات، از قابلیت‌های

هیئت تحریریه‌ی مجلات که صاحب‌نظران آن حوزه هستند، بهره‌مند شویم.

۲. توجه به الگوی تصویری و استفاده‌ی مطلوب از تصویر (عکس و...) در مجلات، به گیرایی و جذابیت آن می‌افزاید؛ به‌ویژه در صفحات جلد، صفحه‌ی فهرست و...

مدیریت و امور اجرایی

۱. تعامل و ارتباطات با کارشناسان دفاتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، موجب غنی‌تر شدن محتوای مجلات می‌شود.

۲. بهره‌مندی از ظرفیت‌های علمی و تجربه‌های ارزشمند نویسندگان و مترجمان فرهنگی، خون تازه‌ای به کالبد مجلات خواهد داد.

۳. نگاه دقیق و واقع‌بینانه به پدیده‌ها، شیوه‌های عملکردی و نگرش‌ها را تصحیح می‌کند و تغییر می‌دهد.

۴. اگر مجلات فقط سرشار از عناوین و متن مقالات باشد، به ساختار کتاب نزدیک می‌شود. درحالی که مجله به سفره‌ی رنگینی می‌ماند که به ذائقه‌های گوناگون پاسخ می‌دهد.

۵. توجه به اصول مطبوعاتی (ژورنالیستی) و پرداختن به موضوعات (سوژه‌ها) با رویکرد از حاشیه به متن، متون را جذاب‌تر می‌سازد. در مجلات باید از حواشی علوم که بسیار خواندنی و جذاب است، استفاده کرد.

۶. از فرصت گفت‌وگو با مخاطبان در سفرهای استانی و محتوای نامه‌های آنان به دفتر مجلات، در تدوین مطالب تا حد امکان بهره‌گیری کنیم.

۷. تمرکز خاص بر یک حوزه‌ی علمی در مجلات، مطمئناً ما را از پرداختن به سایر حوزه‌های علمی بازمی‌دارد.

۸. گاهی محتوای مجله‌ی خود را از فضای بیرون بنگریم.

۹. دوره به دوره و بنابر تغییر و تحول در بافتار اجتماعی، فرهنگی و علمی جامعه، به سرفصل‌ها و ستون‌های جدید توجه کنیم.

۱۰. حس کار گروهی و استفاده از قابلیت‌های علمی و فرهنگی را در مجلات رشد تقویت کنیم.

۱۱. خلأهای آموزشی و مهارتی مخاطبان را بشناسیم تا در این راستا، زمینه‌های علاقه‌مندی و گرایش آنان را به مجلات رشد فراهم آوریم.

۱۲. استفاده از مطالب منسوخ و کهنه در مجلات، پسندیده نیست.

۱۳. توجه به رسانه‌های رقیب، اعم از رسانه‌های نوشتاری و غیر نوشتاری، و توجه به فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی و یافته‌های علوم ارتباطات و رسانه، ضروری است.

۱۴. ارتباط با رؤسا و مدیران آموزش و پرورش استان‌ها و مناطق و مدارس کشور، در توسعه‌ی کمی و کیفی و ارتقای اثربخشی محتوای مجلات مؤثر است.

۱۵. استفاده از ظرفیت‌های علمی و فرهنگی فرهنگیان و مخاطبان در استان‌ها، به‌عنوان بخشی از محتوای مجلات، مفید خواهد بود.

۱۶. از قابلیت‌های فضای دیجیتالی و مجازی برای درج مقالات سرریز مجلات، در قالب «درگاه رشد» یا «وبلاگ مجلات» استفاده شود.

۱۷. توجه به نسل جدید نویسندگان و مترجمان و آینده‌نگری در تأمین منابع انسانی مرتبط با مجلات رشد، ضرورت دارد.

۱۸. استفاده از گونه‌ی نوشتاری (ژانر) خاطره و روایت، به ایجاد تنوع و تعمیق محتوای مجلات کمک می‌کند.

۱۹. قالب نوشتاری طنز، ظرفیت‌های فراوانی دارد و می‌توان با آمیختن آن با دغدغه‌های آموزشی، به چارچوب جدیدی در حوزه‌ی «طنز آموزشی» دست یافت.

۲۰. استفاده از مصاحبه‌های ماهرانه و هنرمندانه، به جذابیت و گیرایی مجلات می‌افزاید.

۲۱. اطلاع‌رسانی از همایش‌ها، سمینارها و گردهمایی‌های علمی و فرهنگی توسط روابط عمومی، سبب تازگی موضوعات و غنی‌تر شدن محتوای مجلات می‌شود.

۲۲. ارتقای کیفیت مجلات، به مهندسی مجدد در ساختار و به نگاه نو نیازمند است.

۲۳. استفاده از ظرفیت‌های تبلیغات و اطلاع‌رسانی درباره‌ی مجلات رشد با روش‌های جذاب و نوین و به‌ویژه استفاده از قابلیت رسانه‌ی ملی، ضرورت دارد.

۲۴. با توجه به جدول زمان‌بندی آماده‌سازی، در انتشار به موقع و بی‌تأخیر مجلات بکوشیم.

۲۵. تولید به موقع و پر محتوا و جذاب مجلات به همت تک‌تک همکاران بستگی دارد. فضای دفتر باید محل تجلی همدلی، هم‌فکری و همکاری باشد.

اقتراح

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، دغدغه‌ی سردبیران و مدیران داخلی عمدتاً امور مدیریتی و اجرایی است، اما جا دارد که به زیرساخت‌های فکری و محتوایی بیش از پیش نگریده شود تا ان‌شالله فرهیختگان و نخبگان بزرگی در جامعه‌ی اسلامی ما مجدداً تربیت شوند و کشور را به بالندگی بیشتر و در سایه‌ی اسلام عزیز، به مقصد نهایی نزدیک‌تر سازند.

دکتر محمدیان و مجلات رشد

دکتر محمدیان، معاون وزیر و رییس محترم «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش» (دفتر انتشارات کمک آموزشی وابسته به این معاونت است)، در این همایش با وجود گرفتارهای متعددی که داشتند، خود را به دلیل ارزش فراوانی که برای مجلات رشد قائل اند، به تنگابن رساندند و سخنان فشرده و در عین حال ارزنده‌ای ارائه کردند. چکیده و فرازهایی از سخنان ایشان را ملاحظه کنید.

نکات مهم و جهت‌گیری‌های مجلات رشد در سال ۱۳۸۹ در بیان رییس محترم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

– در آموزش و پرورش اتفاق‌های جدیدی در شرف وقوع است. – سند ملی آموزش و پرورش و سند برنامه‌ی درسی ملی در حال تصویب در «شورای عالی آموزش و پرورش» است. – دو سند فوق، آموزش و پرورش را در آستانه‌ی یک تغییر و تحول جدی قرار داده است.

– باید در همه‌ی مؤلفه‌های نظام تعلیم و تربیت، از برنامه‌ی درسی گرفته تا نیروی انسانی، فضا و تجهیزات، نظام توسعه و تحقیق و... اتفاق‌های جدیدی بیفتد و نوعی دگرگونی رو به کمال ایجاد و کاستی‌ها جبران شود و ما را به اهداف چشم‌انداز ۲۰ ساله‌ی کشور نزدیک کند.

– از سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، در نظام آموزش و پرورش یک تغییر ساختاری مبتنی بر نظام «شش، سه، سه» خواهیم داشت و پایه‌ی اول ابتدایی و پایه‌ی ششم ابتدایی ایجاد می‌شود. – ما باید تا پایان سال جاری (۱۳۸۹)، محتوای آموزشی لازم و مناسب را برای دو پایه‌ی اول و ششم ابتدایی تهیه کنیم. – وقتی محتوای آموزشی تغییر می‌کند، باید محتوای کمک‌آموزشی هم تغییر کند.

– باید معلمان پایه‌ی ششم ابتدایی که تاکنون نداشته‌ایم، تأمین شوند و آموزش لازم را ببینند. – بسته‌ی آموزشی شامل: کتاب کار، کتاب معلم، نشریه‌ی آموزشی و کمک‌آموزشی، محتوای الکترونیکی و آزمایشگاه باید تهیه شود. – محیط‌های یادگیری باید توسعه یابند و نباید همه‌ی آموزش‌ها در کلاس درس اتفاق بیفتند. کتاب‌خانه، آزمایشگاه، گردش علمی، مجلات رشد بخشی از محیط‌ها و امکانات آموزشی هستند. – بخشی از فرایندهای یاددهی-یادگیری را باید در مجلات رشد تعقیب کنیم.

– باید بررسی شود که چه بخش‌هایی از برنامه‌ی درسی ملی در مجلات رشد قابل تحقق است.

– انعکاس نظر و دیدگاه معلمان، منتقدان و صاحب‌نظران در مجلات تخصصی رشد ضروری است. مجلات تخصصی ما ضمن این که برنامه‌ی درسی را پشتیبانی می‌کنند، باید منعکس‌کننده‌ی کاستی‌ها هم باشند.

– نقد باید تکمیل‌کننده باشد و محتوا را یک قدم به جلو ببرد، نه این که بنیاد و مبانی را به هم بریزد.

– مجلات تخصصی ما به‌عنوان منبع مطالعاتی برای آموزش ضمن‌خدمت و ارتقا بخشیدن به دانش معلمان، می‌توانند نقش جدی‌تری در ساختار نظام آموزشی ایفا کنند.

– مسئولان هنری مجلات رشد باید به شادابی، پویایی، نشاط، رنگ و صفحه‌آرایی توجه بیشتری داشته باشند. البته در مجلات رشد من شادابی را مشاهده می‌کنم که جای تقدیر و تشکر دارد.

– گاهی اوقات به دلیل کمبود محتوا، نشریات افت پیدا می‌کند که نباید این اتفاق بیفتد.

– از الگوها و روش‌های جدید و طنز باید در مجلات استفاده شود. تمثیل، روایت و گفت‌وگو می‌تواند مفید باشد.

– مطالب، به‌خصوص گفت‌وگوها، نباید کلیشه‌ای باشند. – در ویرایش ادبی مطالب، براساس دستورالعملی که به‌زودی تقدیم شما می‌شود، اقدام کنید.

– سنت مرضیه‌ی نکوداشت‌ها، مانند نکوداشت آقای دکتر یغما ادامه یابد.

– مجلات رشد تکنولوژی آموزشی، آموزش ابتدایی، معلم و نوآموز در سال جاری باید آمادگی بیشتری داشته باشند. با این مجلات کارهای زیادتری داریم.

– مجلات باید با برنامه‌ریزان درسی جلسات مشترک داشته باشند.

– «گروه تلفیق برنامه‌ی درسی ملی» دعوت شود که گزارشی از فعالیت‌های خود و این برنامه ارائه دهند.

– مجلات می‌توانند «معاونت فناوری اطلاعات و ارتباطات» را در کنار خود داشته باشند تا آن‌ها هم در حوزه‌ی الکترونیک، مسائل خود را مطرح کنند و مجلات هم از امکانات آن‌ها استفاده کنند

– این پیشنهاد که مطالب اضافی مجلات به صورت مجله‌ی الکترونیکی منتشر شود، خوب است. می‌توان این نوع مطالب را در دانش‌نامه‌ی رشد با نام‌های مجله‌ی الکترونیکی رشد ادبیات یا رشد معارف و یا رشد هنر ارائه کرد.

– آن‌چه را که در این نشست (سیزدهمین نشست سردبیران و مدیران داخلی مجلات) ارائه شده است، به‌عنوان منشور کارهایمان در سال ۱۳۸۹ در نظر بگیرید.